

Gaziantep Üniversitesi'nde adli psikiyatrik açıdan incelenmiş olan olguların değerlendirilmesi: Yüksek oranda alkol-madde kullanımı

Mehmet YUMRU,¹ Haluk A. SAVAŞ,² Hamdi TUTKUN,² Hasan HERKEN,²
Mehmet KARASU,³ H. Ergin DÜLGER⁴

ÖZET

Amaç: Ülkemizde psikiyatri polikliniğine gönderilen adli olguların tanı dağılımı ve suç ilişkisi ile ilgili yeterli sayıda yayın bulunmadığı gözlenmektedir. Bu çalışmada mahkemeler tarafından hastanemize gönderilen adli olguların tanı dağılımları, sosyodemografik özellikleri ve bunların suç tipi ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** 2001-2004 yılları arasında hastanemize ilgili mahkemeler tarafından gönderilen 100 olgunun tıbbi dosya ve raporları geriye dönük olarak incelenmiştir. Olguların geçmişte DSM-IV tanı ölçütlerine göre konulmuş olan tanıları sınıflandırılmış ve sosyodemografik veriler ile SPSS programında istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** %96'sı (n=96) erkek, %4'ü (n=4) kadın olmak üzere 100 olgu değerlendirilmiştir. Olguların yaş ortalaması 34.33±12.03'dir. Olguların 96'sı madde bağımlılığının değerlendirilmesi, 4'ü TCK 46. ve 47. maddeleri gereği ceza ehliyetlerinin saptanması amacıyla gönderilmiştir. Madde bağımlılığı yönünden değerlendirilen 96 hastanın %63.5'i esrar, %47.9'u eroin, %17.7'si ilaç, %55.2'si sigara, %44.8'i alkol kullanmaktaydı. Bu olguların geçmişte işledikleri suç türlerinin dağılımına bakıldığında, %60.4'ünün madde bulundurma, %19.8'inin hırsızlık, %8.2'sinin fiziksel saldırı, %5.2'sinin öldürme girişimi gibi nedenlerle ceza aldıkları görülmüştür. **Tartışma:** Hastanemize gönderilen adli olguların geriye dönük incelenmesinde alkol-madde kullanım oranları yüksek bulunmuştur. Bu oran, Gaziantep'te mahkemelerin kliniğimize madde bağımlılığı ile ilgili olguları gönderme eğilimiyle ya da madde bağımlılığıyla ilgili olguların bölgede sık rastlanıyor olma olasılığı ile ilişkili olabilir. Madde bağımlılığı tanısı konanlarda, madde kötüye kullanımı tanılı hasta grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde suç öyküsü sayısının çok olduğu saptanmıştır. (*Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2005; 6:30-35)

Anahtar sözcükler: Adli psikiyatri, madde bağımlılığı, madde kötüye kullanımı, suç, Gaziantep

Evaluation of forensic psychiatric cases, examined in Gaziantep University: higher prevalences of substance abuse

ABSTRACT

Objective: There are few studies evaluating the relationship between the crime and psychiatric diagnosis of the forensic cases referred to psychiatry outpatient units in our country. In this research, diagnostic distributions, sociodemographic characteristics of forensic cases, referred via courts to our clinic and relationship with crime type are aimed to be evaluated. **Methods:** Between the years 2001-2004, 100 cases' medical files and reports, having been referred via the courts to our hospital, were evaluated retrospectively. Cases previously diagnosed according to the

¹ Arş.Gör.Dr., ² Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi Psikiyatri ABD, GAZİANTEP

³ Arş.Gör.Dr., ⁴ Prof.Dr., Gaziantep Üniversitesi Adli Tıp, GAZİANTEP

Yazışma Adresi: Dr. Haluk A. SAVAŞ, Gaziantep Üniversitesi Psikiyatri ABD, GAZİANTEP

E-posta: haluksavas@hotmail.com

criteria of DSM-IV are classified and the other sociodemographic data are evaluated statistically via SPSS 10.0 programme. **Results:** Of 100 cases, the mean of age is 34.33 ± 12.03 , %96 was male and %4 was female. Of the cases, 96 percent were sent to be evaluated whether they were substance dependent or not, but only four cases were sent to us to be examined according to Turkish Criminal Code item 46 and 47 whether they had criminal liability or not. When we examined those 96 people; % 63.5 marijuana, %47.9 heroin, %17.7 drug, %55.2 cigarette and %44.8 were alcohol abused subjects and distribution of crime type of those in the past were: %60.4 arrested with substance, %19.8 robbery, %8.2 physical violence, %5.2 attempt to kill and all of them were sentenced. **Conclusion:** In the retrospective research of the forensic cases referred to our hospital, we have found high rate of alcohol-substance use. Moreover, 96 % of forensic cases were evaluated for the purpose of whether they were addicted to substance or not. This high ratio might be due to the tendency of courts in Gaziantep to send especially cases of substance dependence to our clinic or the frequent substance dependence in this region. Substance dependents were determined to have statistically significantly higher criminal story than substance abusers. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2005; 6:30-35)

Key words: Forensic psychiatry, substance dependence, substance abuse, crime, Gaziantep

GİRİŞ VE AMAÇ

Psikiyatri kliniğine gönderilen adli olguların değerlendirilmesi, tanı dağılımı, sosyodemografik özelliklerinin tanınması açısından önemlidir. Bu alanda yapılan çalışmalarda tanı ve suç ilişkisi daha çok işlenmiş olup tarih boyunca psikiyatrik bozukluk ve suç davranışı arasında ilişki olduğuna dair inanış araştırılmaya çalışılmıştır.

DSM-IV sınıflandırmasında şiddet davranışı aralıklı patlayıcı bozukluk, kişilik bozukluğu (antisosyal, borderline) ve davranım bozukluğu gibi bazı psikiyatrik bozuklukların tanı ölçütlerinden biridir. Bazı psikiyatrik bozukluklarda ise, tanı ölçütlerinden birisi olmayıp sadece bozukluğun dışı vurumunun bir parçası olarak kendini gösterebilir. Bunlar da madde kullanımı ile ilgili bozukluklar, şizofreni, diğer psikotik bozukluklar ve duygudurum bozukluklarıdır.¹⁻³

Türkiye'de psikiyatri polikliniklerine gönderilen adli olguların değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda tanı ve suç bağlantısına sık değinilmektedir. Kaya ve arkadaşları⁴ suç işleyenlerde psikiyatrik bozukluk oranını yüksek bulmuştur. En sık antisosyal kişilik bozukluğu bulunmuştu. Öncü ve arkadaşları⁵ yineleyici suç işleyen şizofreni hastalarının belirgin olarak daha önce de suç işlediklerini saptamışlardır. Uygur ve arkadaşları⁶ şizofreni tanısı konmuş olan suç işlemiş ve işlememiş hastaların suç türleri ve şiddet düzeyleri arasında farklılık bulamamışlardır. Savaş ve arkadaşları bir çalışmalarında tekrarlayıcı nitelikteki psikotik özellikli depresyon olgusunun iki kez aile içi cinayete yol açtığını bildirmişlerdir.⁷

Konuyla ilgili hemen tüm çalışmalar alkol/madde bağımlılığı ve antisosyal kişilik bozukluğunun suç ile daha fazla ilişkisi olduğunu göstermektedir.^{8,9}

Swanson ve arkadaşları,³ şiddet davranışı sıklığını ciddi psikiyatrik hastalığı olanlarda (şizofreni, duygudurum bozukluğu) sağlıklı bireylerden 5 kez daha yüksek bulmuşlardır. Bu oran alkol ve madde kullananlarda 12-16 kez daha yüksektir.⁹

Bu çalışmanın amacı, Gaziantep Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği'ne gönderilen adli olguların tanı dağılımlarının, sosyodemografik özelliklerinin ve bunların suç tipi ile ilişkisinin değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

2001-2004 yılları arasında Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği'ne civardaki mahkemeler tarafından gönderilen ve incelenmiş bulunan toplam 100 olgunun tıbbi dosyaları ve raporları geriye dönük olarak incelenmiştir. Bunlar arasında bulunan ve madde bağımlılığının değerlendirilmesi amacıyla gönderilen 96 olgunun suç ve tanı bağlantısı incelenmiştir.

Olguların geçmişte kliniğimiz tarafından DSM-IV ölçütlerine göre konan tanıları sınıflanmış, kullandıkları maddeler, geçmişte işledikleri suçların (kendi verdikleri öyküye göre) sayısı ve türü, sosyodemografik verileri SPSS (10.0) programında değerlendirilerek basit dağılım (sayı ve yüzde olarak) ve ki-kare olarak verilmiştir.

BULGULAR

Yaş ortalaması 34.33 ± 12.03 , %96'sı (n=96) erkek, %4'ü (n=4) kadın olmak üzere 100 olgu değerlendirilmiştir. Olguların 96'sı madde bağımlılığının değerlendirilmesi, 4 olgu TCK 46. ve 47. maddeleri gereğince ceza ehliyetlerinin saptanması amacıyla gönderilmiştir. Polikliniğe inceleme için gönderilen olguların sosyodemografik özellikleri incelendiğinde, %62'sinin evli, %38'sinin bekar; %74'ünün

ilkokul mezunu, %11'inin okuryazar değil, %9'unun ortaokul mezunu, %6'sının lise mezunu olduğu görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Olguların sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Cinsiyet		
Erkek	96	96
Kadın	4	4
Medeni durum		
Evli	62	62
Bekar	38	38
Eğitim durumu		
Okuryazar değil	11	11
İlkokul	74	74
Ortaokul	9	9
Lise	6	6

Tablo 2. Olguların psikiyatrik tanı dağılımı

Tanılar	Sayı	%
Madde bağımlılığı	41	41
Madde kötüye kullanımı	48	48
İki uçlu bozukluk	1	1
Şizofreni	1	1
Antisosyal kişilik bozukluğu	1	1
Tanı yok	8	8

Olguların %92'sine psikiyatrik tanı konmuştur (%48'si madde kötüye kullanımı, %41'i madde bağımlılığı). TCK 46. ve 47. maddeleri gereğince ceza ehliyetinin saptanması amacıyla gönderilen 4 olgudan 3 olguya ikiuçlu bozukluk, şizofreni ve antisosyal kişilik bozukluğu tanıları konmuş olup 1

olguda herhangi bir bozukluk saptanmamıştır (Tablo 2).

Tablo 3. Madde bağımlılığı araştırılan olguların alkol/madde kullanım türlerinin dağılımı

Alkol/madde	Sayı	%
Esrar	61	63.5
Sigara	53	55.2
Eroin	46	47.9
Alkol	43	44.8
İlaç	17	17.7

Madde bağımlılığının değerlendirilmesi amacıyla gönderilen 96 hastadaki madde kullanımının dağılımı incelendiğinde %63.5'inin esrar, %47.9'unun eroin, %17.7'sinin ilaç, %55.2'sinin sigara, %44.8'inin alkol kullandıkları saptanmıştır (Tablo 3). Bu olgulardan alınan öykülere göre, geçmişte işledikleri suç türlerinin dağılımına bakıldığında, %60.4'ü madde bulundurma, %19.8'i hırsızlık, %8.2'si fiziksel saldırı, %5.2'si öldürme girişimi gibi nedenlerle hüküm giydikleri görülmüştür. Olguların %11.5inde ek tanı olarak antisosyal kişilik bozukluğunun olduğu görülmüştür.

Doksan altı madde olgusunun geçmiş adli öyküleri ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, adli öyküsü olanların %85'inin eğitim düzeyinin ilkökul mezunu ve okuryazar olmayanlardan oluştuğu saptanmıştır (Tablo 5).

TARTIŞMA

Bilgilerimize göre Gaziantep'te daha önce yapılmış adli psikiyatrik olguların değerlendirilmesine ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. Madde suçları kapsamında sıklıkla gündeme gelen Gaziantep için bu tür bir inceleme özellikle önem taşımaktadır.

Psikiyatri kliniğine madde bağımlılığı yönünden değerlendirilmeleri amacıyla gönderilen 96 olgunun geçmiş adli öyküleri ile eğitim düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, adli öyküsü olan olguların %85'inin ilkökul mezunu ve okuryazar olmayanlardan oluştuğu gözlenmiştir. Bu oran yüksek

Tablo 4. Madde bağımlılığı araştırılan olguların tanı ve suç türü karşılaştırması

Suç türleri	Madde bağımlılığı	Madde kötüye kullanımı	χ^2	p
Madde bulundurma	35	23	12.33	0.000
Hırsızlık	16	3	12.50	0.000
Fiziksel saldırı	7	1	4.42	0.037
Öldürme girişimi	4	1	1.25	0.26

Tablo 5. Madde bağımlılığı araştırılan olguların eğitim düzeyi ve adli öykü dağılımı

Eğitim düzeyi	Adli öykü var (n=60)		Adli öykü yok (n=36)	
	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar değil	7	11.6	4	12
İlkokul mezunu	44	73.3	26	72
Ortaokul mezunu	6	10	3	8
Lise mezunu	3	5	3	8

Tablo 6. Hükümlülük öncesi yaşadığı yere ve suç türüne göre hükümlüler (1998¹⁶)

Suç türü	Türkiye Sayı	Gaziantep Sayı	p
Uyuşturucu madde kullanmak, satmak, satın almak	1756	63	
Toplam	69077	1269	0.000
Oran (%)	2.54	4.96	

olmakla birlikte, geçmiş adli öyküsü olmayanlarda da oran buna yakındır (%84). Oysa Öncü ve arkadaşları, yineleyici suç işleyenlerde öğrenim süresinin kısa olduğunu bulmuştur.⁵ Birçok çalışmanın sonuçları da bu yöndedir.¹⁰⁻¹⁵ Çalışmamızda her iki grupta da eğitim düzeyinin düşük olması

belki de Gaziantep'te genel eğitim düzeyi düşüklüğünün bir sonucu olabilir.

Adli olguların %96'sının madde bağımlılığı yönünden incelenmek amacıyla gönderilmiş olması dikkat çekicidir. TCK 46. ve 47. maddelerinde söz konusu

olduğu üzere "ceza ehliyeti"nin araştırıldığı, ya da herhangi bir fiile uğrayan kişinin "mukavemete muktedir olup olmadığı"nın araştırıldığı gibi diğer adli olguların az olması ya da olmaması, civardaki mahkemelerin üniversite psikiyatri kliniğine daha çok madde bağımlılığı ile ilgili olguları gönderme eğilimine işaret edebilir. Bir başka olasılık, madde bağımlılığı ile ilgili olguların bölgede sık rastlanıyor olmasıyla ilişkili olabilir. 1998 yılı adli istatistik verilerinin dökümünde Gaziantep'te ortaya çıkan madde ile ilgili suçların Gaziantep'te ortaya çıkan tüm türlerdeki suçlara oranı, Türkiye genelindeki oranın yaklaşık iki katıdır¹⁶ (Tablo 6); bu oran istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0.000). Ayrıca literatürde "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde tarımdan sağlanan sermayenin önemli bölümü bölge dışına gitmekte, çeşitli nedenlerle bölgeye az yatırım yapılmaktadır. Bunun sonucunda kişi başına düşen gelir düşük, fiziksel koşullar yetersiz, eğitim düzeyi düşük, işsizlik oranı yüksektir. Bu durum bölgede geleneksel olarak kaçak sınır ticareti, uyuşturucu ticareti vb. yasa dışı bazı ekonomik etkinliklere temel hazırladığından, bölgede bağımlılık yapan madde ticareti ve nakliyatlarıyla uğraşan gruplarda madde ile ilişkili sorunlar daha çok görülebilir" biçiminde varsayımlar vardır.¹⁷ Çalışmamızın verileri bu varsayımın doğruluğunu desteklemektedir.

Çalışmamızdaki olguların tanı ve suç türü karşılaştırılmasına bakıldığında, madde bağımlılarında "madde bulundurma", "hırsızlık" ve "fiziksel saldırı" suç türlerinin madde kötüye kullanımı olgularından anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Öldürme girişimi açısından iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Çalışmalar alkol/madde bağımlılığı ve antisosyal kişilik bozukluğunun suç ile daha çok ilişkisi olduğunu göstermektedir.^{5,9} Brennan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada alkol/madde kullananlarda şiddet davranışı sıklığının 12-16 kat daha yüksek olduğunu saptamışlardır.⁹ Öncü ve arkadaşları⁵ yineleyici suç işleyenlerde alkol/maddeye bağlı bozuklukların ve duygudurum bozukluğu (manik nöbet) oranının arttığını, %25 oranında eş hastalık olduğunu saptamışlardır. Literatürde yineleyici suç işlemede alkol/madde kullanımının ya da kişilik bozukluklarının önemli bir risk etkeni olduğu belirtilmiştir.^{1,2,5,18-24} Sinha ve arkadaşları, psikoaktif madde kullanmayla suç arasında ilişki olduğunu saptamış-

lardır.²⁵ İki yüz on dört madde bağımlısının 25 yıl süre ile izlendiği başka bir çalışmada ise, hastaların %84'ünün suç işlediği saptanmış, erkeklerde suç işleme davranışının kadınlara göre daha fazla olduğu belirtilmiştir.²⁶ Kinlock ve arkadaşları, madde kötüye kullanımı olan ergenlerde suç işleme davranışını madde kötüye kullanımı olmayan ergenlere göre daha fazla bulmuşlardır.²⁷

Çalışmamızda madde bağımlılığının değerlendirilmesi amacıyla gönderilen olgularda yüksek suç oranlarına karşın, bu olgularda antisosyal kişilik bozukluğu ek tanısı sadece %11.5 oranında bulunmuştur. Yineleyici suçun, önceki suç öyküsü ve antisosyal kişilik bozukluğu ile yakından ilişkili olduğu saptanmıştır.^{28,29} Antisosyal kişilik bozukluğu ek tanı oranının düşük olmasında, olguların esas olarak madde bağımlılığı açısından incelenmesinin istenmesinin etkili olabileceği düşünülebilir. Burada öncelikli olan bir adli bilirkişilik hizmeti olduğu için, bu olguların ağırlıklı olarak yasa açısından önemli olan "bağımlı olup olmama" ekseninde incelendikleri ve yasa açısından herhangi bir durum değişikliğine yol açmayan kişilik bozukluğu kavramı yönünden ayrıntılı bir değerlendirmeye tabi tutulmamış olması, ancak bariz bir kişilik bozukluğu söz konusu ise tıbbi dosyalara tanı olarak bu bilginin yansıtıldığı düşünülebilir.

SONUÇ

Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Polikliniği'ne gönderilen adli olguların geriye dönük incelenmesinde, alkol-madde kullanım oranları yüksek bulunmuştur. Ayrıca mahkemelerin inceleme isteğinin öncelikle madde bağımlılığı konusu olduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında madde bağımlılığı tanısı konan olgularda geçmişte işledikleri suç sayısının yüksek olduğu saptanmıştır. Bağımlılık düzeyinde madde kullanımının, kötüye kullanım ya da kullanıma göre açık bir biçimde daha çok suç öyküsüyle birlikte görülmüş olması suç davranışının azalması açısından madde bağımlılığının tanınması ve tedavisinin önemli olduğunu bir kez daha düşündürmüştür. Bunun yanında, madde kullanımı suçunun ildeki yaygınlığı ve kliniğimize adli nedenlerle sık başvurulması sebebiyle Gaziantep'te madde kullanımına yönelik önlemlerin diğer merkezlere oranla daha öncelikli olarak ele alınmasının gerekli olduğu düşünülebilir.

KAYNAKLAR

1. Tardiff K. *Adult antisocial behavior and criminality*. BJ Sadock, VA Sadock (eds): *Comprehensive Textbook of Psychiatry'de*, yedinci baskı, Philadelphia, Lippincott Williams & Wilkins, 2000, cilt II, s.1908-1916.
2. Erb JL. *Assesment and management of the violent patient*. JL Jacobson, AM Jacobson (eds): *Psychiatric Secrets'ta*, ikinci baskı, Philadelphia, Hanley & Belfus, 2001, s.440-447.
3. Swanson JW, Holzer CE, Ganju VK. *Violence and psyciatric disorder in the community: evidence from the epidomiologic cathiment area surveys*. *Hospital Community Psychiatry* 1999; 41:761-770.
4. Kaya N, Uğuz F, Çilli AS. *Psikiyatri polikliniğine başvuran adli olguların değerlendirilmesi*. 13. Anadolu Psikiyatri Günleri Bildiri Özet Kitabı, Gaziantep, 2004.
5. Öncü F, Soysal H, Uygur N. *Suç işlemiş şizofrenlerde zorunlu klinik tedavi sonrası yineleyici suç*. 38. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bildiri Özet Kitabı, 27-28 Ekim 2002, Marmaris.
6. Uygur N, Işıklı M, Ögel K, Çeliker AR. *Suç işlemiş şizofrenlerin demografik özellikleri ve suç profili*. *Düşünen Adam* 1992; 5:5-9.
7. Savaş HA, Çakıcı M, Uygur N. *Bir olgu dolayısı ile infantisit ve filisit'in psikiyatrik yönü*. *Adli Tıp Bülteni* 1999; 4:74-77.
8. Bowden P. *What happens to patients released from the special hospitals?* *Br J Psychiatry* 1981; 138:340-345.
9. Brennan PA, Medrick SA, Hodgins S. *Major mental disorder and criminal violence in a Danish birth cohort*. *Arch Gen Psychiatry* 2000; 57:494-500.
10. Özdemir F. *Psikiyatrik Açından Homisidal Davranışlar*. *Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul, 1992*.
11. Kayatekin ZE, Maner F, Abay E. *Ruh hastalarında homisidal saldırganlık*. *Düşünen Adam* 1991; 4:22-27.
12. Taşcıoğlu K. *Psikotik Olgularda Saldırganlık ve Semp-tom Dağılımının İlişkisi*. *Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul, 1996*.
13. Şeker N. *Psikotik Bozukluklularda Yineleyici Suç Davranışı*. *Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul, 1996*.
14. Kravitz HM, Kelly J. *Special section on mentally ill offenders with an outpatient psychiatry program for offenders with mental disorders found not guilty by reason of insanity*. *Psychiatr Serv* 1999; 50:1597-1605.
15. Lim LEC, Pathy P, Lim CC. *A follow-up study of patients discharged from the criminal procedure code*. *Singapore Med J* 1993; 34:217-220.
16. <http://www.die.gov.tr/TURKISH/ISTATIS/Esg2/27ANTEP/adalet1.htm>
17. Cimilli C. *Güneydoğu Anadolu'da psikiyatrik bozuklukların sosyal ve kültürel yönleri*. 13. Anadolu Psikiyatri Günleri Özet Kitabı, s.69-71, Gaziantep, 2004.
18. Marzuk PM (ed). *Violence, crime and mental illness-How stroung a link?* *Arch Gen Psychiatry* 1996; 53:481-486.
19. Mulvey EP. *Assessing the evidence of a link between mental illness and violence*. *Hosp Community Psychiatry* 1994; 45:663-668.
20. Tiihonen J, Hakola P, Eronen M. *Risk of homicidal behavior among discharged forensic psychiatric patients*. *Forensic Sci Int* 1996; 79:123-129.
21. Estroff SE, Zimmer C, Lachicotte WS. *The influence of social support on-violence by persons with serious mental illness*. *Hosp Community Psychiatry* 1994; 47:669-679.
22. Eronen M, Hakola P, Tiihonen J. *Mental disorders and homicidal behavior in Finland*. *Arch Gen Psychiatry* 1996; 53:497-501.
23. Türkcan S, Yeşilbursa D, Saatcıoğlu Ö, Alpkan L, Uygur N. *Adli psikiyatri ve kurum dışı izleme*. *Düşünen Adam* 1997; 10:39-43.
24. Şeker N, Sercan M, Türkcan S, Yeşilbursa D, Uygur N. *Psikotik bozukluklarda yineleyici suç davranışının risk etmenleri*. *Bahar Sempozyumları Kitapçığı, Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara, 1997*.
25. Sinha R, Easton C. *Substance abuse and criminality*. *J Am Acad Psychiatry Law* 1999; 27:513-526.
26. Rogne Gjeruldsen S, Myrvang B, Opjordsmoen S. *Criminality in drug addicts: a follow-up study over 25 years*. *Eur Addict Res* 2004; 10:49-55.
27. Kinlock TW, Gordon MS, Battjes RJ. *Pretreatment illegal activities of a nationwide sample of adolescent substance abuse clients*. *J Psychoactive Drugs* 2004; 36:5-12.
28. Bailey JM, MacCulloch M. *Characteristics of 112 cases discharged directly to the community from a new special hospital and some comparison of performance*. *J Forensic Psychiatry* 1992; 91-112.
29. Lymburner JA, Roesch R. *The insanity defense: five years of research (1993-1997)*. *Int J Law Psychiatry* 1999; 22:213-240.